

پیش‌بینی عدالت زناشویی ادراک شده بر اساس احساس انسجام روانی و همدلی
زناشویی با میانجی‌گری معنویت زناشویی

**Prediction of Perceived Marital Justice Based on Sense of
Psychological Cohesion and Marital Empathy with Mediation of Marital
Spirituality**

<https://dx.doi.org/10.52547/JFR.18.3.551>

Z. Jahanbakhshi, Ph.D.

Department of counseling, University of Shahid Beheshti,
Tehran, Iran

H. Keshavarz Afshar, Ph.D.

Department of Counseling, University of Tehran, Tehran, Iran

F. Bahonar, Ph.D.S.

Department of counseling, University of Isfahan, Isfahan, Iran

Z. Jaybash, M.S.

Department of Psychology, Islamic Azad University, Research
Sciences, Tehran, Iran

دکتر زهرا جهانبخشی

گروه مشاوره، دانشگاه شهید بهشتی

دکتر حسین کشاورزافشار

گروه مشاوره، دانشگاه تهران

فهیمة باهنر

گروه مشاوره، دانشگاه اصفهان

زهرا جای‌باش

گروه روان‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد
علوم و تحقیقات

دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۵/۹

دریافت نسخه اصلاح‌شده: ۱۴۰۱/۵/۲۳

پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۹/۵

Abstract

The aim of this study is to predict perceived marital justice based on the sense of psychological cohesion and marital empathy mediated by marital spirituality. The research method was non-experimental and correlational.

چکیده

پژوهش حاضر با هدف پیش‌بینی عدالت زناشویی ادراک شده بر اساس احساس انسجام روانی و همدلی زناشویی با میانجی‌گری معنویت زناشویی انجام گرفت. روش این پژوهش غیرآزمایشی و از نوع همبستگی بود.

✉Corresponding author: Department of counseling,
University of Isfahan, Isfahan, Iran.
Email: Fahime.bahonar@edu.ui.ac.ir

✉نویسنده مسئول: اصفهان، دانشگاه اصفهان، گروه مشاوره
پست الکترونیکی: Fahime.bahonar@edu.ui.ac.ir

All married men and women in Tehran in 2018 formed the statistical population. The sample consisted of 380 married men and women who were selected by an internet survey and available sampling method. Data collection tools were Perry (2004) Perceived Marital Justice Questionnaire, Julif and Farrington (2006) Marital Empathy Questionnaire, Kimiaee Internal Cohesion (2013) and Perez (2012) Marital Spirituality Questionnaire. The collected data were analyzed using structural equation, correlation coefficient and analysis of variance in PLS software. The results showed that the sense of cohesion has a direct and significant effect on marital justice and spirituality. Also, marital spirituality has a mediating role on marital justice and sense of cohesion, but marital empathy has no significant effect on marital justice. Therefore, based on the results of this study, perceived marital justice can be predicted based on the feeling of psychological cohesion and the mediating role of marital spirituality.

Keywords: Perceived Marital Justice, Sense of Psychological Cohesion, Marital Empathy, Marital Spirituality.

تمامی زنان و مردان متأهل شهر تهران در سال ۱۳۹۸، جامعه آماری پژوهش حاضر را تشکیل دادند. نمونه موردنظر شامل ۳۸۰ زن و مرد متأهل بود که به‌صورت پیمایش اینترنتی و روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. ابزارهای گردآوری اطلاعات، پرسش‌نامه‌های عدالت زناشویی ادراک شده پری (۲۰۰۴)، همدلی زناشویی جولیف و فارینگتون (۲۰۰۶)، انسجام درونی کیمیایی (۱۳۹۲) و معنویت زناشویی پرز (۲۰۱۲) بودند. داده‌های جمع‌آوری‌شده با استفاده از روش معادلات ساختاری، ضریب همبستگی، تحلیل‌واریانس در نرم‌افزار PLS مورد تحلیل قرار گرفتند. نتایج نشان داد احساس انسجام بر عدالت‌زناشویی و معنویت زناشویی اثر مستقیم و معناداری دارد. همچنین معنویت زناشویی بر عدالت زناشویی و احساس انسجام نقش میانجی‌گری دارد، ولی همدلی زناشویی بر عدالت زناشویی اثر معنادار ندارد. لذا بر اساس نتایج این پژوهش، عدالت زناشویی ادراک‌شده را بر اساس احساس انسجام روانی و با نقش میانجی معنویت زناشویی می‌توان پیش‌بینی کرد.

کلیدواژه‌ها: عدالت زناشویی ادراک‌شده، احساس انسجام روانی، همدلی زناشویی، معنویت زناشویی

مقدمه

ازدواج مهم‌ترین و اساسی‌ترین رابطه انسانی توصیف می‌شود؛ زیرا ساختار اولیه برقراری روابط خانوادگی و آموزش نسل‌های آینده را فراهم می‌کند و رضایت زناشویی یکی از مهم‌ترین شاخص‌های یک خانواده سالم است (ویت، استولوهوفر و هالد،^۱ ۲۰۱۷). نتایج مطالعات بوی^۲ (۲۰۱۷) نشان داد که از جمله مواردی که رضایت زناشویی را تحت تأثیر قرار می‌دهد، ادراک عدالت^۳ در رابطه است. عدالت عاملی مهم در روابط سالم است و اهمیت آن در ازدواج به اندازه‌ای است که در سازگاری و احساس حمایت اجتماعی در زوجین و تقویت احساس همدلی و صمیمیت اثر می‌گذارد (داینتون،^۴ ۲۰۱۹). بر اساس نظریه عدالت ادراک‌شده در زوجین، می‌توان رضایت رابطه را برحسب ادراک، از توزیع منصفانه یا غیرمنصفانه منابع، در طول روابط

میان فردی تبیین نمود (والستر،^۵ ۱۹۷۸). عدالت ادراک‌شده رابطه، زمانی که نسبت سرمایه‌گذاری به پاداش برای یک شریک با شریک دیگر متفاوت باشد، متعادل نیست (کولیک،^۶ ۲۰۱۶). همچنین می‌توان گفت عدالت یک مفهوم هم‌ارز با انصاف است و هر دو بر این موضوع دلالت دارند که سرمایه‌گذاری‌ها در یک رابطه با پاداش‌های کسب‌شده از آن رابطه، نسبت مستقیم دارند (فریسکو و ویلیامز،^۷ ۲۰۰۳). بر این اساس، عدم ادراک عدالت در بخش‌های مختلف خانواده می‌تواند منجر به افزایش تعارض زناشویی برای زوجین شود (بلوم، کرای کامپ و ورباکل،^۸ ۲۰۱۷). همچنین افرادی که احساس می‌کنند بیش از سهم عادلانه خود در کارهای خانه سهیم هستند، سطوح پایین‌تری از خوشبختی زناشویی را احساس می‌کنند (سان مارتین، هرپرو و گارسیا،^۹ ۲۰۱۹).

یکی از متغیرهای اثرگذار روی عدالت زناشویی، همدلی است. همدلی در مفهوم کلی عبارت است از توانایی قراردادن خود به‌جای دیگران، برای درک بهتر احساسات و تجربیات طرفین در تعامل با یکدیگر (دستی، میدنباور و کاول،^{۱۰} ۲۰۱۸). همدلی، همچنین توانایی شناخت احساسات و تجربیات دیگران و تعامل احساسات و تجربیات طرفین برای ارتباط مؤثر می‌باشد (هولنس و مونتاگو،^{۱۱} ۲۰۱۶). به‌اشتراک گذاشتن احساسات و عواطف ویژگی اصلی مفهوم همدلی است که بر اساس آن افراد توانایی شناختی فهم هیجان‌ها، احساسات و تمایلات دیگران را دارند. در واقع همدلی نیروی برانگیزاننده رفتارهای اجتماعی و رفتارهایی است که انسجام گروهی را در پی دارد (سونسون،^{۱۲} ۲۰۱۳). در مطالعه وود، پارکینسون، سارل و اسمیت^{۱۳} (۲۰۱۳)، نشان داده شده است که همدلی زناشویی با میزان انصاف و عدالت در زوجین رابطه مثبت دارد؛ زیرا همدلی نقش اساسی در تعهدات بین شخصی و تعاملات اجتماعی (دو، باچانان، های هورست و روفمن،^{۱۴} ۲۰۱۹)، کیفیت روابط خانوادگی و نوع دوستی (اسپینارد و گال،^{۱۵} ۲۰۱۸)، ایجاد دوستی و حفظ آن (راین و چن،^{۱۶} ۲۰۱۸)، افزایش احتمال کمک (هانسن، اسپرینر، سمنو و زلازو،^{۱۷} ۲۰۱۷)، تنظیم رفتار اجتماعی (پترسون،^{۱۸} ۲۰۱۵)، اکتساب اخلاقیات (اسکات و گراهام،^{۱۹} ۲۰۱۵)، انسجام خانوادگی، حمایت والدینی و پاسخ‌گویی در روابط (پیتز، پوی هونن، جوونن و سالمیوالی،^{۲۰} ۲۰۱۵) و ایجاد رفتارهای اجتماعی و حفظ روابط بین شخصی (ون نوردن، هاسلاگر و سیلنسن،^{۲۱} ۲۰۱۶) دارد.

در این میان، حس انسجام نیز یکی از عوامل مؤثر در عدالت زناشویی است. حس انسجام^{۲۲} عبارت است از چگونگی ادراک زندگی، دنیا و محیط بیرونی (ریستکاری، سوراندر، رانینگ، الونهیمو، هلنیوس و سالوکانگاس^{۲۳}، ۲۰۰۹). حس انسجام یک تجربه درونی است که به صورت تدریجی در طی جوانی رشد می‌کند تا در یک فرد به یک کیفیت نسبتاً پایدار می‌رسد. نکته مهم دیگر این است که شدت حس انسجام به صورت مستمر تحت تأثیر رویدادهای بیرونی و واکنش درونی فرد به این رویدادها قرار می‌گیرد. حس انسجام نوعی جهت‌گیری شخصی به زندگی نیز تعریف می‌شود (بنگت سون و لارز،^{۲۴} ۲۰۰۸). احساس انسجام شامل سه مؤلفه است: ۱. درک‌پذیری: توسعه درک فرد از اینکه جهان قابل‌پیش‌بینی و قابل‌فهم است؛ ۲. توانایی مدیریت: توسعه درک فرد از دسترسی به منابع مقابله‌ای و توانایی برای دستکاری واقعیت‌ها؛ ۳. معناداری: توسعه اینکه فرد معانی هیجانی، چالش‌ها و علایقی در زندگی خود بیابد (نگایی و نگو،^{۲۵} ۲۰۱۶). احساس انسجام روانی قوی، با ظرفیت بالا برای مقابله روانی و جسمانی سالم با استرس‌ها و چالش‌هایی که در طول زندگی فرد رخ می‌دهند، ارتباط دارد (الفاسی، بارن-لیونسون، کورمر-نو و ساگی،^{۲۶} ۲۰۱۶). موئن، ایده،

دراگست و گجستال^{۲۷} (۲۰۱۹)، نشان دادند که بین حس انسجام و کیفیت زندگی همبستگی مثبت و معنادار وجود دارد و معنویت می‌تواند این انسجام و پایداری زناشویی را افزایش دهد (پریادهارشینا و گوپالان،^{۲۸} ۲۰۱۹).

معنویت عبارت از جست‌وجو برای فهم جواب‌هایی است که به بنیاد هستی و زندگی ارتباط پیدا می‌کند (موردن،^{۲۹} ۲۰۱۸). کار^{۳۰} (۲۰۱۸) نشان داد که دیدگاه و عقاید معنوی همسران می‌تواند استرس روانی را کاهش و حس دلبستگی را افزایش دهد. در واقع، عقاید معنوی خانواده و اعمال می‌تواند آن‌ها را قوی‌تر کند و امید، معنا و هدف را به هنگام مواجه‌شدن با منابع استرس برایشان فراهم کند (کلوستر هوس و آمز^{۳۱}، ۲۰۰۲).

بر این اساس، در خصوص ضرورت و اهمیت مطالعه عدالت زناشویی، همدلی زناشویی، معنویت زناشویی و احساس انسجام در حوزه خانواده و زوج‌درمانی، می‌توان گفت این پژوهش مبنایی برای به‌کارگیری عملی این عوامل مؤثر در روابط خانوادگی و زناشویی می‌باشد. اسپرچر^{۳۲} (۲۰۰۱) بیان می‌کند ادراک نابرابری در رابطه زناشویی با احساسات و عواطف منفی در زوجین همراه است و وجود انصاف و عدالت در میان زوجین با همدلی زناشویی ارتباط دارد. بدین معنی که انصاف بیشتر در ارتباط، پیش‌بینی‌کننده رضایت، حس انسجام و خشنودی بیشتر است. از آنجا که پیش‌بینی می‌شود تعهد یک شخص در رابطه به‌طور مثبت از رضایت وی از رابطه تأثیر می‌گیرد و تعهد پیش‌بین نیرومندی از ثبات ارتباط است، در نتیجه عدالت به‌طور غیرمستقیم بر تعهد و ثبات زناشویی تأثیر می‌گذارد. لذا متخصصان خانواده و زوج‌درمانی، با کمک زوجین، جهت برقراری انصاف و عدالت در رابطه زناشویی، می‌توانند باعث تقویت بنیان خانواده و پیشگیری از رفتارهای ناخوشایند، تعدیل و اصلاح شناخت در زوجین شوند.

در مجموع، پژوهش حاضر نتایج جالب و کاربردی را، هم برای پژوهش و هم برای کاربردهای مشاوران و دست‌اندرکاران روابط زناشویی و ازدواج، فراهم می‌آورد. نتیجه این پژوهش می‌تواند به‌عنوان یک الگو و راهنما در وهله اول در اختیار زوجین و سپس مشاوران خانواده قرار گیرد؛ چراکه استفاده از مدل علاوه بر اینکه تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرها را به‌طور هم‌زمان مورد بررسی قرار می‌دهد، دیدی روشن و شفاف از روابط متغیرها ارائه می‌دهد و باعث می‌شود پیچیدگی‌ها و زوایای تاریک از بین برود. چنین پژوهشی تا آنجا که محققان مطلع هستند در ایران انجام نشده است. با توجه به تأثیر عوامل مختلف بر عدالت زناشویی، پژوهش حاضر به دنبال بررسی این مسئله است که آیا احساس انسجام روانی و همدلی زناشویی با میانجی‌گری معنویت زناشویی، می‌تواند عدالت زناشویی را پیش‌بینی کنند؟ بنابراین فرضیه‌های پژوهش حاضر چنین است: ۱. معنویت زناشویی در ارتباط بین عدالت زناشویی ادراک‌شده و احساس انسجام روانی نقش میانجی دارد؛ ۲. معنویت زناشویی در ارتباط بین عدالت زناشویی ادراک‌شده و همدلی زناشویی نقش میانجی دارد.

روش

جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری

روش پژوهش حاضر از نوع توصیفی و از نظر ماهیت همبستگی می‌باشد. جامعه آماری پژوهش حاضر

شامل همه متاهلین شهر تهران در سال ۱۳۹۸ بودند. در رابطه با اندازه نمونه در پژوهش حاضر، می‌توان گفت که در تحلیل ساختاری نسبت تعداد نمونه (مشاهدات) به متغیرهای پیش‌بین نباید از ۳ کمتر باشد، زیرا در غیر این صورت نتایج حاصل از معادله چندان تعمیم‌پذیر نخواهد بود. نسبت محافظه‌کارانه‌تر، ۱۰ مشاهده بازای هر متغیر پیش‌بین است (هومن،^{۳۳} ۱۳۹۶). در نتیجه، تعداد ۳۸۰ نفر به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. اخلاق در این مطالعه کاملاً رعایت شد، به‌گونه‌ای که به مشارکت‌کنندگان در زمینه محرمانه‌ماندن اطلاعات، اطمینان خاطر داده شد تا آن‌ها با رضایت کامل، پرسش‌نامه‌ها را در محیطی آرام و بدون ذکر نام تکمیل نمایند. از معیارهای ورود نمونه در پژوهش می‌توان به متأهل بودن، ساکن شهر تهران و رنج سنی ۲۰ تا ۴۵ سال اشاره کرد.

ابزار گردآوری اطلاعات

پرسش‌نامه عدالت زناشویی ادراک‌شده^{۳۴} پری^{۳۵} (۲۰۰۴): در این پرسش‌نامه، انصاف به‌عنوان شاخصی برای سنجش عدالت زناشویی در نظر گرفته شده است و شامل ۴ سؤال است که عدالت را در ۴ حیطة انجام‌دادن کارهای خانه، کارکردن برای کسب درآمد، خرج کردن پول و نگهداری از فرزندان می‌سنجد. سؤال‌های این سنجش به صورت طیف لیکرت: ۱= بسیار ناعادلانه از نظر من، ۲= بسیار ناعادلانه از نظر همسر، ۳= تا حدی ناعادلانه از نظر من، ۴= تا حدی ناعادلانه از نظر همسر، ۵= عادلانه برای من و همسر نمره‌گذاری می‌شوند. به این صورت که کمترین نمره ۴ و بالاترین نمره ۲۰ می‌باشد که به ترتیب نشان‌دهنده عدالت پایین و عدالت بالا در رابطه است. خجسته‌مهر، فرامرزی و رجبی^{۳۶} (۱۳۹۱) در پژوهش خود پایایی این سنجش را با روش آلفای کرونباخ در نمونه زنان ۰/۸۱ و در نمونه مردان ۰/۸۳ به دست آوردند و ضریب اعتبار سازه این سنجش را با همبسته‌کردن آن با ۱۰ سؤال مربوط به متغیر رضایت زناشویی در پرسش‌نامه رضایت زناشویی انریچ، در نمونه زنان ۰/۷۰ و در نمونه مردان ۰/۶۱ محاسبه کردند. ضریب آلفای کرونباخ محاسبه‌شده در پژوهش حاضر ۰/۸۲ برآورد شد.

پرسش‌نامه حس انسجام^{۳۷} کیمیایی، ارقبایی و جوزی^{۳۸} (۱۳۹۲): یک پرسش‌نامه ۵۰ سؤالی است که توسط کیمیایی، ارقبایی و جوزی (۱۳۹۲) ساخته شده است. این پرسش‌نامه دارای سه خرده‌مقیاس برای سنجش میزان قابل درک بودن، قابل مدیریت بودن و معنادار بودن وقایع از نظر فرد می‌باشد. مقیاس معناداری شامل ۲۳ سؤال، مقیاس قابل مدیریت بودن ۶ سؤال و مقیاس قابل درک بودن ۲۰ سؤال دارد و در یک طیف ۵ درجه‌ای از خیلی کم (۱)، تا خیلی زیاد (۵) به روش لیکرت درجه‌بندی می‌شود. سؤالات ۸، ۴۸، ۴۷، ۴۶، ۴۱، ۳۹، ۲۷، ۲۲، ۲۱، ۱۶، ۹، ۸، به صورت معکوس درجه‌بندی می‌شوند. نمرات بالاتر نشانگر انسجام درونی بیشتر و نمرات پایین‌تر بیانگر انسجام درونی کمتر است. در هنجاریابی این پرسش‌نامه از ۴۱۰ آزمودنی که در دامنه سنی ۱۸ تا ۴۰ سال قرار داشتند، پرسش‌نامه همسانی درونی خوبی داشت و ضریب آلفای کرونباخ کل مقیاس ۰/۹۳، برای خرده‌مقیاس معناداری ۰/۹۲، برای خرده‌مقیاس قابل مدیریت بودن ۰/۶۵، برای خرده‌مقیاس قابل درک بودن ۰/۸۸ بود. اعتبار هم‌زمان پرسش‌نامه انسجام درونی از طریق همبستگی معنی‌دار ۰/۵۵ به دست آمد. همچنین تمام خرده‌مقیاس همبستگی معنی‌داری با سایر مقیاس‌های

سلامت عمومی دارد. ضریب آلفای کرونیباخ محاسبه شده در پژوهش حاضر برای این پرسش‌نامه برابر با ۰/۶۱ بود (رئیس‌ناصحی، دهقانی، مرادی‌منش و حقایق، ۱۳۹۹^{۳۹}).

پرسش‌نامه همدلی زناشویی^{۴۰} جولیف و فارینگتون^{۴۱} (۲۰۰۶): این پرسش‌نامه شامل ۲۰ ماده است که توسط جولیف و فارینگتون (۲۰۰۶) تدوین شده و شرکت‌کنندگان باید به ماده‌های آن در یک طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت (=۱ کاملاً مخالفم، ۵= کاملاً موافقم) پاسخ دهند. حداقل و حداکثر نمره آن مقیاس ۲۰ تا ۱۰۰ است و نمره پایین نشان‌دهنده عدم همدلی و نمره بالا نشان‌دهنده سطح بالای همدلی را نشان می‌دهد. این ابزار شامل دو خرده‌مقیاس همدلی شناختی و همدلی عاطفی - هیجانی است. خرده‌مقیاس عاطفی - هیجانی از ۱۱ سؤال (۱، ۲، ۴، ۵، ۷، ۸، ۱۱، ۱۳، ۱۵، ۱۷، ۱۸) تشکیل شده است و خرده‌مقیاس شناختی از ۹ سؤال (۳، ۶، ۹، ۱۰، ۱۲، ۱۴، ۱۶، ۱۹، ۲۰) تشکیل شده است. در مطالعه جولیف و فارینگتون (۲۰۰۶) ضریب آلفای کرونیباخ ۰/۹۲ و برای خرده‌مقیاس عاطفی ۰/۸۵ و خرده‌مقیاس شناختی ۰/۷۶ گزارش شده است. برای تعیین روایی پرسش‌نامه از روایی سازه استفاده کردند و همبستگی بالایی به دست آمد (سعیدنیا، ۱۳۹۳^{۴۲}). در پژوهش سعیدنیا (۱۳۹۳) میزان ضریب آلفای کرونیباخ ۰/۸۷ به دست آمد و جهت بررسی روایی ضرایب همبستگی برابر ۰/۹۱ و ۰/۹۰ به ترتیب برای خرده‌مقیاس عاطفی - هیجانی و خرده‌مقیاس شناختی به دست آمد. آلفای کرونیباخ محاسبه شده برای این پرسش‌نامه در پژوهش حاضر ۰/۸۱ بود.

پرسش‌نامه معنویت زناشویی^{۴۳} پرز^{۴۴} (۲۰۱۲): این ابزار توسط پرز، در سال ۲۰۱۲ ساخته و اعتباریابی شد. پرسش‌نامه از ۳۱ سؤال با طیف لیکرت شش‌گزینه‌ای (=۱ هرگز تا ۶= همیشه) تشکیل شده است که در آن هفت سؤال مرتبط با رابطه با خدا، شش سؤال مربوط به ابعاد سنتی/عبادی، شش سؤال مربوط به صمیمیت، چهار سؤال مربوط به گذشت، چهار سؤال، مربوط به مشارکت و سه سؤال مربوط به بعد وجودی است. این ابزار، یک مقیاس تک‌بعدی است که رضایت اشخاص از رابطه زناشویی خود را اندازه‌گیری می‌کند. آلفای کرونیباخ این مقیاس برای شش خرده‌مقیاس بین ۰/۷۹ تا ۰/۸۷ و برای کل پرسش‌نامه ۰/۹۳ بود. همچنین برای بررسی روایی این پرسش‌نامه، از پرسش‌نامه دل‌بستگی به خدا استفاده شد که همبستگی آن‌ها ۰/۶۳ به دست آمد. (امان‌الهی، زربخش و اسماعیلی، ۱۳۹۷^{۴۵}). ضریب آلفای کرونیباخ محاسبه شده در پژوهش حاضر برای این پرسش‌نامه ۰/۹۲ بود.

بیان یافته‌ها

اطلاعات گردآوری شده با استفاده از روش‌های آمار توصیفی و استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. ابتدا به بررسی ویژگی‌های جمعیت شناختی شرکت‌کنندگان در پژوهش پرداخته شد.

جدول ۱: فراوانی و درصد بر حسب جنسیت

جنسیت	فراوانی	درصد
مرد	۹۴	۲۴/۷
زن	۲۸۶	۷۵/۳
مجموع	۳۸۰	۱۰۰

توزیع فراوانی و درصد شرکت‌کنندگان در پژوهش برحسب جنسیت در جدول ۱ نشان داده شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود، ۲۴/۷ درصد مرد و ۷۵/۳ درصد زن هستند. در ادامه، میانگین و انحراف معیار هریک از متغیرهای پژوهش شامل عدالت زناشویی، معنویت زناشویی، انسجام درونی و همدلی ارائه شده‌اند.

جدول ۲: میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش

متغیر	مرد		زن		کل	
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
عدالت زناشویی	۱۱/۲۳	۲/۲۰	۹/۸۷	۲/۳۹	۱۰/۲۱	۲/۴۱
معنویت زناشویی	۱۲۴/۴۱	۱۸/۳۷	۱۲۴/۴۹	۱۹/۴۵	۱۲۴/۴۳	۱۸/۶۲
همدلی هیجانی	۳۰/۲۹	۳/۳۲	۳۲/۲۰	۳/۴۵	۳۱/۷۳	۳/۵۲
همدلی شناختی	۳۰/۲۷	۳/۰۹	۳۰/۷۸	۳/۰۹	۳۰/۶۶	۳/۱
نمره کلی همدلی	۶۰/۵۶	۵/۰۱	۶۲/۹۹	۵/۳۸	۶۲/۳۹	۵/۳۹
معناداری	۷۴/۶۵	۱۴/۵۱	۷۵/۳۴	۱۳/۵	۷۵/۱۷	۱۳/۷۴
درک وقایع	۷۸/۱۴	۹/۸	۷۴/۶۵	۱۴/۵۱	۷۶/۹۳	۹/۵۸
مدیریت وقایع	۲۰/۳۸	۲/۶۹	۲۶/۵۳	۹/۴۹	۲۰/۴	۲/۷۳
نمره کلی انسجام درونی	۲۰/۴۶	۲/۸۷	۲۸/۱۴	۹/۸	۵۷/۵	۷/۳۲

همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، بر مبنای شیوه نمره‌گذاری پرسش‌نامه، افراد مورد مطالعه دارای عدالت زناشویی، معنویت زناشویی، همدلی زناشویی و انسجام درونی متوسطی هستند. در ادامه بررسی‌ها ابتدا نرمال بودن متغیرهای پژوهش با استفاده از آزمون کولموگروف - اسمیرنوف مورد بررسی قرار گرفت.

جدول ۳: آزمون کولموگروف - اسمیرنوف برای بررسی نرمال بودن متغیرهای پژوهش

سطح معناداری	K-S*	متغیر
۰/۰۰۰	۰/۱۵	عدالت زناشویی
۰/۰۳	۰/۰۴۹	معنویت زناشویی
۰/۰۰۰	۰/۰۸۶	همدلی هیجانی
۰/۰۰۰	۰/۰۹۱	همدلی شناختی
۰/۰۰۰	۰/۰۷۹	نمره کلی همدلی
۰/۰۰۹	۰/۰۵۴	معناداری
۰/۰۵۶	۰/۰۴۶	درک وقایع
۰/۰۰۰	۰/۰۹۸	مدیریت وقایع
۰/۰۵۹	۰/۰۴۵	نمره کلی انسجام درونی

* مقدار آماره کولموگروف - اسمیرنوف

با مشاهده آماره کولموگروف - اسمیرنوف و سطح معناداری در جدول ۳، مشخص شد که متغیرهای پژوهش دارای توزیع نرمال نیست، زیرا سطح معناداری آن‌ها کمتر از ۰/۰۵ است. به دلیل اینکه داده‌ها نرمال

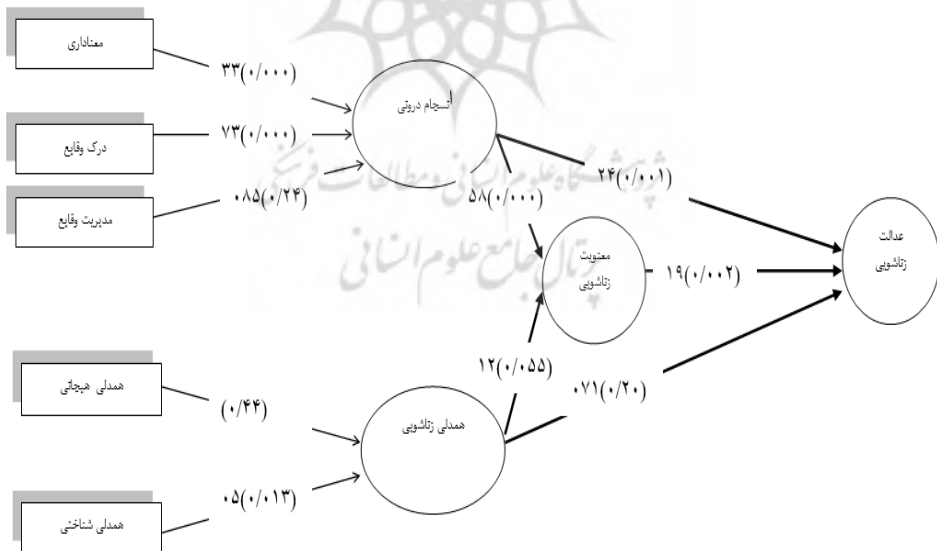
نبودند، از نرم‌افزار PLS برای تحلیل استفاده شد، زیرا این نرم‌افزار بر اساس رویکرد حداقل مربعات جزئی عمل می‌کند و نسبت به نرمال بودن حساس نیست. لازم به ذکر است که نتایج مدل انعکاسی گزارش شده است؛ زیرا مدل انعکاسی نتایج بهتری را در مقایسه با مدل برگشتی ارائه می‌دهد.

جدول ۴: همبستگی بین متغیرهای پژوهش

متغیر		۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
۱	معنویت زناشویی	۱								
۲	همدلی هیجانی	-۰/۱۷	۱							
۳	همدلی شناختی	۰/۱۳*	۰/۳۳**	۱						
۴	نمره کلی همدلی	۰/۰۶۴	۰/۸۴**	۰/۷۹**	۱					
۵	معناداری	۰/۵۳**	-۰/۰۸۶	-۰/۰۷۰	-۰/۰۹۶	۱				
۶	درک وقایع	۰/۵۰**	-۰/۱۰*	۰/۱۳*	۰/۰۰۹	۰/۶۱*	۱			
۷	مدیریت وقایع	۰/۲۵*	-۰/۱۲*	-۰/۰۳۷	-۰/۰۶۵	۰/۲۶**	۰/۲۸**	۱		
۸	نمره کلی انسجام درونی	۰/۵۸*	-۰/۱۱*	-۰/۰۱۸	-۰/۰۶۴	۰/۹۳**	۰/۸۵**	۰/۴۱**	۱	
۹	عدالت زناشویی	۰/۳۱*	-۰/۰۳۷	-۰/۰۷۵	-۰/۰۶۷	۰/۲۷**	۰/۰۸۲	-۰/۰۱۸	۰/۲۰**	۱

n=۳۸۰ . **P</math>۰/۰۵ . *P</math>۰/۰۱

نتایج آزمون همبستگی نشان می‌دهد که بین معنویت زناشویی، مؤلفه معناداری انسجام درونی ($p<۰/۰۵$)، و نمره کلی انسجام درونی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد ($p<۰/۰۱$).

شکل ۱. بارهای عاملی مدل مورد برازش در حالت ضرایب استاندارد و سطح معنادار

همان طور که در شکل ۱ مشاهده می‌شود، مدل برازش شده یک مدل انعکاسی است و نتایج حاصل از آن مشخص می‌کند انسجام درونی بر معنویت زناشویی و عدالت زناشویی اثر مستقیم دارد.

جدول ۵: بارهای عاملی در حالت ضرایب استاندارد، سطح معنی‌داری

ردیف	نوع اثر	متغیر	میزان اثر	سطح معنی‌داری	نتیجه
۱	مستقیم	احساس انسجام بر عدالت زناشویی	۰/۲۴	۰/۰۰۱	اثر معنی‌داری وجود دارد
۲	مستقیم	احساس انسجام بر معنویت زناشویی	۰/۵۸	۰/۰۰۰	اثر معنی‌داری وجود دارد
۳	مستقیم	همدلی زناشویی بر عدالت زناشویی	-۰/۰۷۱	۰/۱۹۸	اثر معنی‌داری وجود ندارد
۴	مستقیم	همدلی زناشویی بر معنویت زناشویی	۰/۱۲۵	۰/۰۵۵	اثر معنی‌داری وجود ندارد
۵	مستقیم	معنویت زناشویی بر عدالت زناشویی	۰/۱۹	۰/۰۰۲	اثر معنی‌داری وجود دارد
۶	غیرمستقیم	همدلی بر عدالت زناشویی	-۰/۰۰۳	۰/۹۸۵	اثر معنی‌داری وجود ندارد
۷	غیرمستقیم	همدلی هیجانی بر عدالت زناشویی	۰/۰۲۵	۰/۶۸۹	اثر معنی‌داری وجود ندارد
۸	غیرمستقیم	همدلی شناختی بر عدالت زناشویی	-۰/۰۷۸	۰/۰۹۸	اثر معنی‌داری وجود ندارد
۹	غیرمستقیم	احساس انسجام بر عدالت زناشویی	۰/۱۱	۰/۰۰۵	اثر معنی‌داری وجود دارد
۱۰	غیرمستقیم	درک واقعیت بر عدالت زناشویی	۰/۰۸	۰/۰۴۸	اثر معنی‌داری وجود دارد
۱۱	غیرمستقیم	معناداری بر عدالت زناشویی	۰/۱۶۶	۰/۰۰۰	اثر معنی‌داری وجود دارد
۱۲	غیرمستقیم	مدیریت وقایع بر عدالت زناشویی	۰/۰۱۹	۰/۷۵۲	اثر معنی‌داری وجود ندارد
۱۳	کل	همدلی زناشویی بر عدالت زناشویی	-۰/۰۷۴	۰/۱۲۸	اثر معنی‌داری وجود ندارد
۱۴	کل	احساس انسجام بر عدالت زناشویی	۰/۳۵	۰/۰۰۰	اثر معنی‌داری وجود دارد

نتایج جدول ۵ نشان می‌دهد که اثر مستقیم احساس انسجام بر معنویت و عدالت زناشویی معنادار است. اثر غیرمستقیم معناداری بر عدالت زناشویی معنادار است. اثر کل احساس انسجام بر عدالت زناشویی معنادار است. در ادامه، نتایج بررسی هم‌خطی متغیرهای پژوهش در جدول زیر آمده است.

جدول ۶: مقدار شاخص تورم واریانس متغیرهای پژوهش

VIF	متغیر
۱	عدالت زناشویی
۱/۵۵	معنویت زناشویی
۱	همدلی زناشویی
۱/۵۲	انسجام درونی

برای بررسی هم‌خطی از شاخص VIF استفاده شد. با توجه به نتایج جدول، شاخص VIF برای تمامی متغیرها در حد مطلوب است، زیرا از مقدار ۰/۵ بالاتر هستند. در نهایت، از شاخص نیکویی برازش مدل (GOF) استفاده شد. این شاخص سازش بین کیفیت مدل ساختاری و مدل اندازه‌گیری شده را نشان می‌دهد. بالا بودن شاخص مقدار نیکویی برازش از ۰/۳۶، برازش مدل را مشخص می‌کند. مقدار شاخص برازش برابر ۰/۸۳ شده و از مقدار ۰/۳۶ بزرگ‌تر شده است و نشان از برازش مناسب مدل دارد. به بیان ساده‌تر، داده‌های این پژوهش با ساختار عاملی و زیربنای نظری تحقیق، برازش مناسبی دارد و این بیانگر همسبندی سوالات با سازه‌های نظری است.

جدول ۷: شاخص‌های روانی، پایایی و برازش مدل

$\sqrt{R^2}$	$\sqrt{AVE}$	AVE	CR	R2	آلفای کرونباخ	
۰/۹۳	۰/۸۹	۰/۵۹	۰/۸۰		۰/۶۵	احساس انسجام
		۱	۱		۱	عدالت زناشویی
		۱	۱	۰/۳۵	۱	معنویت زناشویی
		۰/۵۶	۰/۶۷		۰/۴۹	همدلی زناشویی

به‌منظور اندازه‌گیری اعتبار همگرا، سه واحد در نظر گرفته می‌شود که عبارت‌اند از: بارهای عاملی، متوسط واریانس استخراج‌شده و پایایی مرکب یا پایایی سازه. متوسط واریانس استخراج‌شده، استفاده یک مقیاسی از همگرایی، در میان مجموعه‌ای از گویه‌های مشاهده‌شده یک ساختار است. در واقع، یک درصدی از واریانس شرح‌داده‌شده در میان گویه‌هاست. این متوسط واریانس استخراجی باید بالاتر از ۰/۰۵ باشد تا یکی از معیارهای اعتبار همگرا تأیید شود (فورنل و لارکر ۱۹۸۱). پایایی مرکب هم بنا به گفته فورنر و لارکر (۱۹۸۱)، باید ۰/۷ یا بالاتر باشد که نشان از کافی بودن همگرایی درونی می‌باشد. جدول ۴-۱۶ شاخص‌های روانی همگرا، پایایی و برازش مدل را نشان می‌دهد. روانی همگرا به این معناست که نشانگرهای هر سازه در نهایت، تفکیک مناسبی را به لحاظ اندازه‌گیری نسبت به سازه‌های دیگر مدل فراهم آورند؛ به عبارت ساده‌تر، هر نشانگر فقط سازه خود را اندازه‌گیری کند و ترکیب آن‌ها به گونه‌ای باشد که تمام سازه‌ها به خوبی از یکدیگر تفکیک شوند. با کمک شاخص میانگین واریانس استخراج‌شده، مشخص شد که تمام سازه‌های مورد مطالعه دارای میانگین واریانس استخراج‌شده بالاتر از ۰/۵ هستند. شاخص‌های پایایی ترکیبی (CR) و آلفای کرونباخ جهت بررسی پایایی پرسش‌نامه استفاده شده‌اند. تمامی این ضرایب نشان از پایاب بودن ابزار اندازه‌گیری می‌باشد.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی پیش‌بینی عدالت زناشویی ادراک‌شده بر اساس احساس انسجام روانی و همدلی زناشویی با میانجی‌گری معنویت زناشویی انجام گرفت. نتایج حاصل از معادلات ساختاری، مشخص کرد که انسجام درونی بر عدالت زناشویی و معنویت زناشویی اثر مستقیم و معناداری دارد؛ بدین معنی که با افزایش انسجام درونی در افراد، عدالت و معنویت زناشویی زوجین نیز افزایش خواهد یافت. این نتیجه با یافته‌های موئن، ایده، دراگست و گجستال (۲۰۱۹)، پریاده‌ارشینو و گوپالان (۲۰۱۹)، کار (۲۰۱۸) و الفاسی و همکاران (۲۰۱۶) همسوست. در تبیین نتایج این فرضیه می‌توان گفت زن و شوهرهایی که احساس انسجام قوی دارند، محرک‌ها را به صورت غیراسترسی یا وجود بی‌خطر تعریف می‌کنند، از خود در برابر اثرات نامطلوب استرس محافظت می‌کنند، آن‌ها اتفاقات زندگی را کمتر پردغدغه می‌دانند (درک‌پذیری)، برای مدیریت کردن موقعیت‌های پرتنش، منابع را تشخیص و بسیج می‌کنند (قابلیت مدیریت) و در انتخاب راهبردهای مقابله‌ای مناسب، انعطاف‌پذیری بیشتری دارند. به همین خاطر عدالت زناشویی را می‌توانند در روابط زناشویی پیاده سازند (گولایو، دوری، نوکیو و دانکنر، ۲۰۱۵)^{۴۶}. از سوی دیگر، زن و شوهرها با احساس انسجام بالا، تجربیات اولیه‌ای دارند که می‌توانند با انواع محرک‌های استرس‌زا به‌طور موفقیت‌آمیز مواجه

شوند، لذا حقوق یکدیگر را رعایت و سعی در برقراری انصاف دارند (واستاماکي،^{۴۷} ۲۰۰۹). همچنین زوجین دارای انسجام درونی، مشکلات و درخواست‌هایی که با آن‌ها مواجه می‌شود را ارزشمند تلقی می‌کنند و در تجربیات ناخوشایند نیز به دنبال معنا هستند و بهتر بر مشکلات غلبه می‌کنند (فرگاسون، بوئن، تیلور و دیویس،^{۴۸} ۲۰۱۶). آنو و واسکونسلس^{۴۹} (۲۰۰۵) این یافته را تأیید کردند که یافتن معنا، معنویت و دلبستگی به خدا به‌عنوان یک کارکرد محافظتی و سازگارانه برای فرد در برابر حوادث آسیب‌زا عمل می‌کند. فاتحی‌زاده، رحیمی و یوسفی^{۵۰} (۲۰۱۶) در مقاله‌ای نشان دادند، باورهای معنوی همسر آسیب‌دیده را در مقابل عهدشکنی و نتایج آن مقاوم کرده و فعالیت‌هایی نظیر عبادت خداوند و حضور در مراسم مذهبی باعث ایجاد امید و کاهش تنش می‌شوند. بنابراین انتظار می‌رود انسجام درونی بتواند نقش مؤثری بر معنویت زناشویی داشته باشد. باورهای دینی و مذهبی راهی برای بخشودگی زناشویی نیز می‌باشد. در واقع انسجام درونی ابراز محبت و عشق همسران، احترام متقابل، روابط جنسی، تشابه نگرشی، چگونگی ارتباط و حل مسئله را تسهیل می‌نماید و موجب سازگاری زوجین می‌شود. از منظر دیگر، بالابودن انسجام در خانواده به معنی این است که تعهد، همدلی و پیوند عاطفی بین اعضا بالاست و اینکه اعضا نسبت به ارزش‌ها و علایق یکدیگر حساس هستند و به آن‌ها اهمیت می‌دهند. لذا مشخص است که ابعاد معنویت زناشویی نظیر معناداری، صمیمیت و بخشش نیز در این‌گونه روابط گسترش می‌یابد (سلیمی، نجارپوریان، محمدی و فیروزجانی،^{۵۱} ۱۳۹۵).

از دیگر یافته‌های پژوهش حاضر این است که معنویت زناشویی بر عدالت زناشویی و احساس انسجام نقش میانجی‌گری دارد. این یافته با نتایج پژوهش‌های لارنس، راجرز، زاجاکو و وادئورس^{۵۲} (۲۰۱۹)، پرز (۲۰۱۲)، صالحی، هاشمیان و میرهاشمی^{۵۳} (۱۳۹۵)، صیدی، پورابراهیم، باقریان و منصور^{۵۴} (۱۳۹۰) همسوس است. در تبیین این نتیجه می‌توان گفت که معنویت به‌عنوان تکیه‌گاه روانی به ارتقای سلامت روان افراد در شرایط سخت کمک می‌کند. معنویت به افراد انگیزه برای تحمل و انسجام می‌دهد و با تأمین منابع حمایتی با استفاده از یک قدرت قوی‌تر، مانند خداوند، می‌تواند بر قدرت ایستادگی بیفزاید و انسجام فرد را بالا ببرد. زوجین می‌توانند رویدادهای غیرمنتظره را به‌عنوان رویدادهایی کمتر تهدیدکننده ارزیابی کنند و قادر باشند رویدادهای غیرقابل‌تغییر را بپذیرند. از این دیدگاه، فرد زمانی که با نیروی بزرگ‌تری در ارتباط است و اهداف و ارزش‌های والاتری دارد، دارای عملکرد بهتری است (هاشمی و جوکار،^{۵۵} ۱۳۹۰). رشد و پرورش مفهوم معنویت زناشویی تبیین‌شده توسط پرز (۲۰۱۲) نیز که متکی بر شش بعد ارتباط با خدا، بعد وجودی، صمیمیت، بخشش و مشارکت و بعد آیینی-عبادی است، در فرد قدرت و تمایل برقراری رابطه صمیمانه با خدا را فراهم نموده و ادراک ضرورت اعتقاد به وابستگی به خداوند را ایجاد می‌نماید. چنین فردی، در روابط زوجی خود به خدا توکل و اعتماد کامل داشته، خداوند را طراح اصلی و مقدرکننده ازدواج خود می‌داند. ضمن احساس رضایتمندی از رابطه زناشویی، برای جلب رضای الهی به فعالیت‌های معنوی و عدالت‌پروری می‌پردازد. احساس آرامش و اطمینان در او، موجب صمیمیت با همسر گردیده، قدرت بخشش و درک خطاهای همسر را در او بالا برده و این باور در او شکل می‌گیرد که باید تلاش کند نقشی را که خداوند در زندگی زناشویی به او واگذار نموده، به خوبی ایفا کند و از این منظر، در بستر دلبستگی به خدا، معنویت زناشویی پرورش می‌یابد و این نقش سایر ابعاد زندگی، مانند انسجام و تعهد را ارتقا می‌دهد. در آموزه‌های اعتقادی و عبادی مکتب حیات‌بخش اسلام نیز دلبستگی و توجه به ذات باری‌تعالی، از طریق عبادات و ارتباط

معنوی با خالق به زندگی معنا و مفهومی صحیح می‌دهد. معنویت زناشویی در زندگی فرد دل‌بسته به خداوند، با پیروی از دستورات دینی بارز می‌گردد. قرآن کریم، کتاب مقدس دین مبین اسلام نیز حاوی رهنمودهای متعدد و فرامینی است که معنویت و انسجام را به رابطه زناشویی پیوند می‌دهد (امان‌الهی، حیدریان و عطاری،^{۵۶} ۱۳۹۶). به نظر می‌رسد به خوبی می‌توان از طریق اظهار فرد از ادراک و اعتقاد شخصی او در مورد خدا و درک وی از تعامل با خدا، یا تعلق به خدا در زندگی متأهلی، از طریق تأثیر بر ارتباط‌های عاطفی و وابستگی زوجها به هم، رضایت و انسجام زناشویی را پیش‌بینی نمود که به صورت بروز احساسات خشنودی، رضایت و لذت تجربه‌شده در همه جنبه‌های ازدواج بیان می‌شود (پرز، ۲۰۱۲). همچنین معنویت زناشویی، با تأثیر بر پویایی‌های ارتباط بین زوجها، روش تعامل آن‌ها را با هم متأثر می‌سازد؛ مثلاً با تنظیم عواطف، تقویت تعهد، حمایت از همسر و مشارکت با وی و همچنین تقویت صمیمیت، می‌تواند زمینه‌ساز عدالت زناشویی سالم شود (امان‌الهی، حیدریان و عطاری، ۱۳۹۶).

از سوی دیگر، انسجام درونی در ابعاد معناداری و درک وقایع قوی هستند. از ویژگی‌های درک وقایع قوی می‌توان به صداقت در روابط با دیگران، جرئتمندی قوی، اعتمادبه‌نفس قوی و صمیمی و گرم‌بودن در روابط بین فردی، هم‌خوانی افکار و رفتارها، درک مناسب از محیط اطراف، خودمختاری و استقلال داشتن، تحمل شکست، سازگاری با موقعیت‌های جدید، رفتار مبتنی بر اعتقادات، آگاهی بر احساسات و کنترل آن‌ها اشاره کرد؛ همچنین از ویژگی‌های معناداری قوی می‌توان به داشتن احساس کفایت و شایستگی، داشتن احساس شادی و خوشحالی، خود را فرد موفق دانستن، توانایی پیروزشدن بر مشکلات، داشتن هدف، معنا و رضایت از زندگی، امیدواری، خودارزشمندی اشاره کرد (کیمیایی و همکاران، ۱۳۹۲). به نظر می‌رسد که داشتن این ویژگی‌ها و شرایط می‌تواند با میانجی‌گری معنویت زناشویی موجبات عدالت زناشویی را در روابط زناشویی برقرار سازد که پژوهش حاضر نیز به این نتیجه رسید.

به‌طور کلی معنویت زناشویی، سازه‌ای معنوی است که می‌توان مبتنی بر سه مد تبیین‌شده توسط سالیوان، برای پیوند معنویت و دین‌داری با زندگی زناشویی استفاده کرد: الف) معنویت با تأثیر مستقیم به صورت ایجاد رسالت در زندگی و احساس وظیفه و تعهد نسبت به نزدیکان و همسر می‌تواند نقش مفیدی را جهت ارتقای روابط ایجاد کند؛ ب) پروراندن حس نوع‌دوستی و اهمیت قائل شدن برای احساس دیگران و عدالت نسبت به اطرافیان، می‌تواند در رضایت از زندگی زناشویی تأثیرگذار باشد؛ ج) به‌طور غیرمستقیم موجب تغییر در همه جنبه‌های بودن و نحوه زیستن فرد می‌شود. این خود می‌تواند بر کیفیت رابطه و رضایت از رابطه زناشویی تأثیرگذار باشد و تعهد و عدالت را در رابطه زناشویی بالا ببرد (هاسلی^{۵۷}، ۲۰۰۶). بنابراین، دین‌داری آسیب‌پذیری زوجها را تعدیل می‌کند. از مطالب یادشده می‌توان استنباط کرد که رشد معنویت زناشویی، موجب ایجاد تجربه ذهنی شادی فرد و خرسندی از رابطه زوجی، که منطبق با مفهوم رضایت و انسجام زناشویی است، می‌گردد.

یافته دیگر پژوهش نشان داد که همدلی زناشویی در بین افراد مورد مطالعه ضعیف و ارتباطی با عدالت زناشویی ندارد. این یافته همسو با نتایج فرزادی، فرامرزی، شهنی و قاسمی^{۵۸} (۱۳۹۵) و سوسا، مک‌دونالد، روشی، دیموسکا و جیمز^{۵۹} (۲۰۱۰) بود. در تبیین این نتیجه می‌توان گفت همدلی، ظرفیت بنیادین افراد در تنظیم روابط بین فردی، حمایت از فعالیت‌های مشترک و انسجام گروهی است. این توانایی نقش اساسی در

زندگی اجتماعی دارد و پاسخ عاطفی فرد به واکنش‌های عاطفی دیگران است (رایف، کیتیلیر و وایفرینک، ۲۰۱۰). بنابراین اگر افراد در همدلی ضعیف باشند، روابط زناشویی آن‌ها نیز تحت تأثیر منفی این عامل قرار خواهد گرفت؛ به تبع ترکیبی از معنویت زناشویی متوسط با ویژگی‌های یادشده و همدلی زناشویی متوسط، توان ایجاد شرایط عدالت زناشویی مطلوب را نخواهد داشت. در واقع همدلی شناختی، مربوط به ادراک وضعیت دیگران است و همدلی عاطفی به پاسخ‌های هیجانی شخص در برابر حالت‌های عاطفی دیگران اشاره دارد. توانایی‌های شناختی به‌عنوان پیش‌نیازهای همدلی در نظر گرفته شده‌اند که برای در نظر گرفتن نقطه‌نظر خود و همدلی کردن با احساس‌های افراد دیگر لازم است، اما کافی نیست. به همین دلیل، می‌توان زوجینی را نام برد که توانایی‌های شناختی اجتماعی خوبی دارند، اما فاقد توانایی عاطفی برای سهیم‌شدن در عواطف دیگران هستند (اوزکان و سیفسی^۶، ۲۰۰۹). به نظر می‌رسد که داشتن عدالت در روابط زناشویی نیاز به همدلی عاطفی و شناختی در سطح قوی است. از آنجایی که نمونه مورد مطالعه ویژگی‌های همدلی شناختی و عاطفی فوق‌الذکری در سطح ضعیف را دارا هستند، انتظار برقراری عدالت زناشویی از آن‌ها نمی‌رود.

در مجموع، این پژوهش همانند پژوهش‌های دیگر با محدودیت‌های روبه‌رو بود. از آنجا که روش پژوهش از نوع همبستگی بود، در چنین پژوهش‌هایی امکان کنترل تمامی متغیرهای مداخله‌گر وجود ندارد. بنابراین، ممکن است آزمون‌ها تحت تأثیر شرایطی که از کنترل پژوهشگر خارج بوده، قرار گرفته باشند. بنابراین پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های بعدی جمع‌آوری داده‌ها به صورت حضوری (غیرمجازی) انجام شود تا علاوه بر افزایش دقت پاسخ‌گویان، نظارت پژوهشگر نیز بر فرایند تکمیل پرسش‌نامه‌ها و تعامل با شرکت‌کنندگان در جهت ترغیب آن‌ها به پاسخ‌گویی دقیق‌تر و ارائه رهنمودهایی لازم بیشتر شود. همچنین اجرای پژوهش مشابه با موضوع پژوهش حاضر، در سایر شهرها و مقایسه نتایج حاصل از آن با نتایج پژوهش حاضر پیشنهاد می‌گردد؛ چراکه جامعه آماری پژوهش حاضر متأهلین شهر تهران بودند، لذا در تعمیم نتایج باید احتیاط شود.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

مجله علمی جامع علوم انسانی

پی‌نوشت‌ها

1. Veit, Štulhofer & Hald
2. Boye
3. Equity
4. Dainton
5. Walester
6. Kulik
7. Frisco & Williams
8. Blom, Kraaykamp & Verbakel
9. San Martín, Herrero & García
10. Decety, Meidenbauer & Cowell
11. Holness & Montague
12. Svensson
13. Wood, Parkinson, Searle & Smith
14. Du, Buchanan, Hayhurst & Ruffman
35. Perry
36. Khojasteh mehr, Faramarzi & Raj-abi
37. Sense of Cohesion Questionnaire
38. Kimiaee, Arghabae & Joozi
39. Raeisi Nasehi, Dehghani, Moradi-manesh & Haghaiegh
40. Marital Empathy Questionnaire
41. Julif & Farrington
42. Saeidnia
43. Marital Spirituality Questionnaire
44. Perez
45. Amanuelahi, Zarbakh & Ismaili
46. Geulayov, Drory Novikov & Dan-

15. Spinrad & Gal	kner
16. Raine & Chen	47. Wastamaky
17. Hansen, Schreiner, Semenov & Zelazo	48. Ferguson, Browne, Taylor & Davis
18. Peterson	49. Ano & Vasconcelles
19. Scott & Graham	50. Fatehizadeh, Rahimi & Yousefi
20. Peets, Pöyhönen, Juvonen & Salmivalli	51. Salimi, Najjarian Pour Mohammadi & Mehr Ali Tabar
21. Van Noorden, Haselager & Cillessen	52. Lawrence, Rogers, Zajacova & Wadsworth
22. Sense of coherence	53. Salehi, Hashemian & Mirhashemi
23. Ristkari, Sourander, Ronning, Elonheim, Helenius & Salokangas	54. Seidi, Poorebrahim, Bagherian & Mansour
24. Bengtsson & Lars	55. Hashemi & Jokar
25. Ngai & Ngu	56. Amanelahi, Heydarian & Attari
26. Elfassi, Braun, Lewensohn, Krumer-Nevo & Sagy	57. Haseley
27. Moen, Eide, Drageset & Gjesdal	58. Farzadi, Faramarzi, Shahni & Ghasemi
28. Priyadharshini & Gopalan	59. Sousa, McDonald, Rushby, Dimoska & James
29. Morden	60. Rieffe, Ketelaar, & Wiefferink
30. Carr	61. Özkan & Gökçearslan-Çiftçi
31. Clooster Hoos & Amez	
32. Spatcher	
33. Homan	
34. Perceived Marital Justice Questionnaire	

منابع

- امان‌اللهی، ع.، زربخش، م.، اسماعیلی، ع. (۱۳۹۷). پیش‌بینی رضایت زناشویی بر اساس صمیمیت و معنویت زناشویی زنان متأهل شهر دزفول، هجدهمین همایش انجمن مشاوره ایران.
- امان‌اللهی، ع.، حیدریان، م.، عطاری، ی. (۱۳۹۶). بررسی مدل پیشنهادی رابطه دلبستگی به خدا و رضایت زناشویی با میانجی‌گری معنویت زناشویی و بهزیستی معنوی، روان‌شناسی و دین، ۱(۳۷)، ۱۰۵-۱۲۲.
- خجسته‌مهر، ر.، فرامرزی، س.، رجبی، غ. ر. (۱۳۹۱). بررسی نقش ادراک انصاف بر کیفیت زناشویی، مطالعات روان‌شناختی، ۸(۱)، ۵۰-۳۱.
- رئیس‌ناصحی، س.، دهقانی، ا.، مرادی‌منش، ف.، و حقایق، ع. (۱۳۹۹). پیش‌بینی سبک زندگی ارتقادهنده سلامت بر اساس حس انسجام، انعطاف‌پذیری روان‌شناختی و تکانشگری در بیماران قلبی عروقی مبتلا به چاقی، فصلنامه تعالی مشاوره و روان‌درمانی، ۹، ۱۳-۱.
- فرزادی، ف.، فرامرزی، ح.، شهینی، م.، قاسمی، ز. (۱۳۹۵). رابطه علی رنج ادراک‌شده با رضایت زناشویی از طریق میانجی‌گری مهربانی، اعتماد، عدالت، همدلی و بخشش، مطالعات زن و خانواده، ۴(۲)، ۱۰۰-۷۷.
- سعیدنیا، س. (۱۳۹۳). بررسی رابطه بین هوش هیجانی و هوش اخلاقی با کیفیت زندگی: نقش واسطه‌ای همدلی. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشگاه شیراز.
- سلیمی، ه.، نجارپوریان، س.، محمدی، ک.، مهرعلی‌تبار، ع.ا. (۱۳۹۵). پیش‌بینی سازگاری زناشویی بر اساس

تصمیم‌گیری و حل مسئله، انسجام خانواده، راهبردهای مقابله، مهارت‌های ارتباطی و باورهای مذهبی، رویش روان‌شناسی، ۱۴)۵، ۹۳-۱۱۱.

صالحی، س.، هاشمیان، ک.، میرهاشمی، م. (۱۳۹۵). پیش‌بینی تاب‌آوری خانواده بر اساس بخشایش و معنویت در معلمان متأهل. *دوفصلنامه آسیب‌شناسی، مشاوره و غنی‌سازی خانواده*، ۲ (۲)، ۱۱۹-۱۰۳.

صیدی، م.س.، پورابراهیم، ت.، باقریان، ف.، و منصور، ل. (۱۳۹۰). رابطه بین معنویت خانواده با تاب‌آوری آن با واسطه‌گری کیفیت ارتباط در خانواده، *فصلنامه روش‌ها و مدل‌های روان‌شناختی*، ۲ (۵)، ۷۹-۶۳.

هاشمی، ل.، جوکار، ب. (۱۳۹۰). بررسی رابطه بین تعالی معنوی و تاب‌آوری در دانشجویان دانشگاه. *مطالعات روان‌شناسی تربیتی*، ۸ (۱۳)، ۱۴۲-۱۲۳.

هومن، ح. ع. (۱۳۹۶). *استنباط آماری در پژوهش رفتاری*، تهران: سمت.

- Amanelahi, A., Zarbakhsh, M., Ismaili, A. (2018). Predicting marital satisfaction based on marital intimacy and spirituality of married women in Dezful, *The 18th conference of the Iranian Counseling Association*. [in Persian].
- Amanelahi, A., Heydarian, M., Attari, Y. (2017). Investigating the proposed model of the relationship between attachment to God and marital satisfaction through the mediation of marital spirituality and spiritual well-being, *Journal of Psychology and Religion*, 1(37), 122-105. [in Persian].
- Ano, G.G., Vasconcelles, E.B. (2005). Religious coping and psychological adjustment to stress: a meta-analysis, *Journal of clinical psychology*, 61(4), 461-480.
- Blom, N., Kraaykamp, G., & Verbakel, E. (2017). Couples' division of employment and household chores and relationship satisfaction: A test of the specialization and equity hypotheses. *European Sociological Review*, 33(2), 195-208.
- Boye, R. P. (2017). *A meta-analysis of empathy training programs for client populations*, (Doctoral dissertation, College of Social Work, University of Utah).
- Carr, D. (2018). Spirituality, spiritual sensibility and human growth. *International Journal for Philosophy of Religion*, 1-16.
- Dainton, M. (2019). Equity and relationship maintenance in first marriages and remarriages. *Journal of Divorce & Remarriage*, 60(8), 583-599.
- Decety, J. (2011). Dissecting the neural mechanisms mediating empathy. *Emotion review*, 3(1), 92-108.
- Du, K., Buchanan, M., Hayhurst, J., & Ruffman, T. (2019). Parent talk about the wellbeing of others in disciplinary situations relates to younger children's empathy. *New Zealand Journal of Psychology*, 48(1), 106.
- Elfassi, Y., Braun, Lewensohn, O., Krumer, Nevo, M., & Sagy, S. (2016). Community sense of coherence among adolescents as related to their involvement in risk behaviors. *Journal of Community Psychology*, 44(1), 22-37 [in Persian].
- Farzadi, F., Faramarzi, H., Shahni, M., Ghasemi, Z. (1395). Relationship between perceived causal suffering and marital satisfaction through the mediation of kindness, trust, justice, empathy and forgiveness. *Journal of Women and Family Studies*, 4 (2), 100-77.
- Fatehizadeh, M. Rahimi, A. & Yousefi, Z. (2016). The lived experiences of Iranian women, injured from their husbands' infidelity. *Models and methods in applied sciences*, 10(4) 70-75. [in Persian].

- Ferguson, S., Browne, J., Taylor, J., & Davis, D. (2016). Sense of coherence and women's birthing outcomes: A longitudinal survey. *Midwifery*, 34, 158-165.
- Geulayov, G., Drory, Y., Novikov, I., & Dankner, R. (2015). Sense of coherence and 22-year all-cause mortality in adult men. *Journal of psychosomatic research*, 78(4), 377-383.
- Hansen, C. M., Schreiner, M., Semenov, A., & Zelazo, P. D. (2017). *Reflection, Empathy, and Prosocial Behavior in Preschool-Age Children*. Retrieved from the University of Minnesota Digital Conservancy.
- Hashemi, L., Jokar, b. (2011). Investigating the relationship between spiritual excellence and resilience in university students. *Journal of Educational Psychology Studies*, 8 (13), 142-123 [in Persian].
- Haseley, J. I. (2006). Marital satisfaction among newly married couples: association with religiosity and romantic attachment style, Dissertation doctor of philosophy, University of North Texas.
- Holness, K. V., & Montague, D. (2016). Cognitive Empathy in Preschool-Aged Children.
- Homan, H., A (2016). Statistical inference in behavioral research, Tehran: Samt Publishing. (In Persian).
- Jolliffe, D., & Farrington, D. P. (2011). Is low empathy related to bullying after controlling for individual and social background variables? *Journal of adolescence*, 34(1), 59-71.
- Khojasteh Mehr, R., Faramarzi, S., Rajabi, Gh.R. (2012). Investigating the role of perception of fairness on marital quality, *psychological studies*, 8 (1) [in Persian].
- Kulik, L. (2016). Spousal role allocation and equity in older couples. In J. Bookwala (Ed.), *Couple relationships in the middle and later years: Their nature, complexity, and role in health and illness* (pp. 135–155). American Psychological Association.
- Lawrence, E. M., Rogers, R. G., Zajacova, A., & Wadsworth, T. (2019). Marital happiness, marital status, health, and longevity. *Journal of Happiness Studies*, 20 (5), 1539-1561.
- Moen, V. P., Eide, G. E., Drageset, J., & Gjesdal, S. (2019). Sense of coherence, disability, and health-related quality of life: a cross-sectional study of rehabilitation patients in Norway. *Archives of physical medicine and rehabilitation*, 100(3), 448-457.
- Morden, P. J. (2018). *Evangelical Spirituality*. In *The Routledge Research Companion to the History of Evangelicalism* (pp. 67-82). Routledge.
- Ngai, F. W., & Ngu, S. F. (2016). Family sense of coherence and family and marital functioning across the perinatal period. *Sexual & Reproductive Healthcare*, 7, 33-37.
- Özkan, Y., & Gökçearslan-Çiftçi, E. (2009). The effect of empathy level on peer bullying in schools. *Humanity & Social Sciences Journal*, 4(1), 31-38.
- Perez, J. (2012). Validation of marital spirituality scale, *International Journal of Social Science and Humanity*, v. 2 (4), p. 296-300.
- Robinson, L., & Blanton, P. 1993, "Marital Strengths in Enduring Marriages", *Family Relations*, 42. 38-45.
- Peterson, C. C. (2015). Empathy and theory of mind in deaf and hearing children. *Journal of deaf studies and deaf education*, 21(2), 141-147.
- Peets, K., Pöyhönen, V., Juvonen, J., & Salmivalli, C. (2015). Classroom norms of

- bullying alter the degree to which children defend in response to their affective empathy and power. *Developmental psychology*, 51(7), 913.
- Priyadharshini, S., & Gopalan, R. T. (2019). Marital Adjustment, Love, Personal Intimacy, Personality, Dyadic Coping and Spirituality on Marital Stability. *Asian Journal of Advanced Research and Reports*, 1-16.
- Raine, A., & Chen, F. R. (2018). The Cognitive, Affective, and Somatic Empathy Scales (CASES) for children. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 47(1), 24-37.
- Raisiynasehi, S., Dehghani, A., Moradi Manesh, F., & Haghygh, A. (2019). Predicting Health-Promoting Lifestyle Based on Sense of Cohesion, Psychological Flexibility and Impulsivity in Cardiovascular Patients with Obesity, *Quarterly Journal of Counseling and Psychotherapy*, 9, 13-1. [in Persian].
- Rieffe, C., Ketelaar, L., & Wiefferink, C. H. (2010). Assessing empathy in young children: Construction and validation of an Empathy Questionnaire (EmQue). *Personality and individual differences*, 49(5), 362-367.
- Saeidnia, S. (2014). Investigating the Relationship between Emotional Intelligence and Moral Intelligence with Quality of Life: The Mediating Role of Empathy. Master Thesis of Shiraz University. *Faculty of Education and Psychology*. [in Persian].
- Salimi H, Najjarian Pour S, Mohammadi K, Mehr Ali Tabar A A. (2016). Prediction of Marital Adjustment based on Decision Making and Problem Solving, Family Solidarity, Coping Strategies, Communication Skills, and Religious Beliefs (Factors Family Process). *Rooyesh*. 5 (1):93-110 [in Persian].
- Salehi, S I, Hashemian, K, mirhashemi, M. (2017). Prediction of Family Resiliency based on Forgiveness and Spirituality among Married Teachers. *fpej*. 2 (2): 103-119. [in Persian].
- San Martín, H., Herrero, A., & García de los Salmones, M. D. M. (2019). An integrative model of destination brand equity and tourist satisfaction. *Current Issues in Tourism*, 22(16), 1992-2013.
- Seidi, MS, Poorebrahim, T., Bagherian, F., and Mansour, L. (2011). The relationship between family spirituality and its resilience through mediating the quality of communication in the family, *Quarterly Journal of Psychological Methods and Models*, 2 (5), 79-63. [in Persian].
- Scott, K. E., & Graham, J. A. (2015). Service-learning: Implications for empathy and community engagement in elementary school children. *Journal of Experiential Education*, 38(4), 354-372.
- Spinrad, T. L., & Gal, D. E. (2018). Fostering prosocial behavior and empathy in young children. *Current opinion in psychology*, 20, 40-44.
- Sousa, A. D., McDonald, S., Rushby, J. L. S., Dimoska, A., & James, C. (2010). Understanding deficits in empathy after traumatic brain injury: The role of affective responsivity. *Cortex*, 47(5): 526-535.
- Van Noorden, T. H. J., Haselager, G. J. T., & Cillessen, A. H. N. (2016). *The association between empathy development and bullying behavior in children and early adolescents*. DANS.
- Veit, M., Štulhofer, A., & Hald, G. M. (2017). Sexually explicit media use and relationship satisfaction: a moderating role of emotional intimacy? *Sexual and*

Relationship Therapy, 32(1), 58-74.

Wood, G., Parkinson, S., Searle, B., & Smith, S. J. (2013). Motivations for equity borrowing: A welfare-switching effect. *Urban Studies*, 50(12), 2588-2607.

